

Orientació i inserció sociolaboral

Codi: 101668

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació Social	OT	3	2
2500260 Educació Social	OT	4	0

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Mercè Jariot Garcia

Correu electrònic: Merce.Jariot@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

L'orientació és una funció pròpia dels professionals de l'educació social i una eina educativa fonamental (encara més en moments de crisi com l'actual) per potenciar i ajudar, des d'una òptica d'empoderament, a les persones aturades en general, a aquelles amb especials dificultats (joves, dones, majors de 45 anys, immigrants) i a latres col·lectius en risc d'exclusió social, a construir i/o reorientar els seus projectes professionals i de vida per afavorir un procés reeixit d'inserció i/o reinserció laboral i desenvolupament educatiu, social i laboral. Com també per trencar les barreres produïdes per la discriminació pel fet de ser dona o identificar-se com a membre del col·lectiu LGTBIQ.

Aquesta assignatura forma part de la menció d'Educació d'Adults, però atén a persones des dels 16 a 65 anys pel que aporta coneixements necessaris per ajudar també als joves en el desenvolupament del seu projecte professional i de vida. Parteix d'una anàlisi crítica de la realitat sociolaboral, de les polítiques actives d'ocupació, de les polítiques públiques d'igualtat d'oportunitats i les metodologies d'orientació per a la inserció sociolaboral, per a fonamentar la intervenció en orientació per a la inserció sociolaboral.

És una assignatura professionalitzadora que ofereix una sortida professional directa als/a les educadors/es socials com a tècnic/a d'inserció, orientador/a laboral, coaching, entre altres, en diferents contextos laborals (serveis públics d'ocupació, CIEs, Administració Local, Fundacions i entitats privades, entre altres).

De manera més concreta, els objectius de l'assignatura són:

- Proporcionar eines per tal que l'estudiantat conegui el mercat laboral i els elements que interaccionen en ell i que pugui desenvolupar la capacitat d'orientar laboralment a les persones per tal que aconseguixin el seu objectiu professional.
- Adquirir una visió crítica com a professional de l'orientació sobre les desigualtats que es produeixen en el mercat laboral pel fet de ser dona o pertanyer al col·lectiu LGTBIQ.

- Conèixer i analitzar programes i estratègies d'acompanyament a la inserció.
- Capacitar als estudiants per a la intervenció en els processos que faciliten la inserció laboral de les persones que tenen dificultats d'accés al mercat de treball, que promoguin la progressiva participació i autonomia de les persones en la gestió del seu procés de desenvolupament professional en qualsevol etapa de la seva vida.
- Analitzar i preparar processos d'intervenció per a la millora de l'autoestima, les expectatives d'èxit, la motivació, la confiança i la seguretat de les persones que s'enfronten a processos de selecció laboral.

L'orientació per a la inserció sociolaboral, esdevé un complement de formació fonamental pels educadors socials ja que permet introduir els conceptes bàsics que caracteritzen els processos d'orientació i desenvolupament professional, proporcionant els coneixements i estratègies necessàries per l'establiment de les mesures oportunes pel desenvolupament del projecte professional i de vida, tenint en compte les característiques i necessitats individuals, el context que envolta a la persona i les demandes del mercat laboral.

Competències

Educació Social

- Acompanyar les persones en els seus processos de creixement i emancipació.
- Aplicar les competències socioemocionals necessàries per gestionar les relacions humanes.
- Conèixer els diferents models i estratègies d'orientació.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crític i saber comunicar-se de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dissenyar de manera articulada plans, programes, projectes, activitats i tasques en diversos contextos socioeducatius.
- Fomentar l'autonomia dels participants i buscar un equilibri entre les seves funcions com a orientador, facilitador i promotor de la dinàmica socioeducativa.
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Orientar i assessorar els grups i persones a establir reptes i itineraris educatius.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a necessària anticipació de l'acció.

Resultats d'aprenentatge

1. Acompanyar les persones en risc d'exclusió en els seus processos de creixement i emancipació.
2. Adquirir habilitats socioemocionals i comunicatives per al treball amb persones en risc d'exclusió.
3. Adquirir valors i actituds de respecte cap als diversos mitjans socials i culturals que són propis de les nostres societats contemporànies.
4. Aplicar estratègies i intervencions per fomentar l'autonomia i la integració social de les persones en risc d'exclusió.
5. Conèixer els diferents models i estratègies d'orientació aplicats a l'Educació Social.
6. Dissenyar programes d'orientació per a la inserció sociolaboral.
7. Orientar les persones immigrades en temes laborals i de formació.
8. Relacionar variables econòmiques i instructives amb els índexs d'inserció i desenvolupament professional.
9. Utilitzar estratègies i recursos d'orientació que promouen la progressiva participació de les persones.
10. Valorar els diferents programes i estratègies d'orientació per a la inserció sociolaboral.

Continguts

1. La professió d'orientador/a: sortides professionals, competències i entorns laborals
2. L'orientació i la inserció sociolaboral: definició i consideracions

- 2.1. L'orientació per a la inserció sociolaboral: conceptes i límits
 - 2.2. El procés d'inserció: de l'exclusió a la inserció sociolaboral
 - 2.3. L'educació de segona oportunitat
 - 2.4. L'Orientació Professional no discriminatòria: la variable gènere en l'elecció i el desenvolupament professional; el col·lectiu LGTBIQ.
3. Mercat de treball i polítiques d'ocupació
 - 3.1. Indicadors de funcionament del mercat de treball
 - 3.2. Les transicions en el mercat laboral
 - 3.3. Polítiques i iniciatives d'igualtat d'oportunitats per a la inserció de col·lectius en situació de vulnerabilitat.
4. La intervenció orientadora
 - 4.1. Identificació i anàlisi de perfils. Estereotips del mercat laboral en funció de l'edat, la procedència i el gènere.
 - 4.2. Disseny i desenvolupament de l'acció orientadora: el procés d'inserció laboral.
5. Serveis i programes d'orientació i ocupació a Catalunya
 - 5.1. Serveis d'orientació d'universitats i ajuntaments
 - 5.2. Programes d'orientació i acompanyament a la inserció laboral adreçats a millorar les situacions de vulnerabilitat dels diferents col·lectius discriminats pel mercat laboral.
 - 5.3. Anàlisi dels programes i serveis d'orientació sociolaboral per a col·lectius vulnerats.

Metodologia

La metodologia docent proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

El/la protagonista en el procés d'ensenyament aprenentatge és l'estudiant i és sota aquesta premissa s'ha planificat una metodologia activa i participativa i contempla les següents activitats d'ensenyament i aprenentatge:

1. Dirigides, presencials en gran grup:

- Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es realitza amb tot el grup classe i permet l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants.
- Presentacions dels estudiants; treball participatiu d'estudi de casos, simulacions i debat sobre articles o aspectes de l'actualitat professional relacionats amb l'assignatura.

2. Supervisades: en els seminaris els estudiants realitzaran les activitats pràctiques, de manera parcialment autònoma, doncs disposen del guiatge i l'assessorament indirecte del professorat en situació d'aula on els alumnes treballen autònomament. Tant les activitats pràctiques com el desenvolupament d'un treball descriptiu i d'anàlisi d'un programa o acció d'orientació són activitats supervisades pel professorat. Aquestes activitats

3. Autònomes: els estudiants tindran espais de treball autònom individual, en parella i en petit grup (màxim 3) per elaborar un treball, acabar les pràctiques i l'activitat avaluativa (activitat de reflexió personal sobre els aprenentatges adquirits). Amb la seva execució els estudiants podran adquirir les competències de manera autoregulada.

Les activitats supervisades i autònomes seran objecte d'avaluació formativa

4. Activitats d'avaluació, autoavaluació i avaluació entre iguals: destinades a la verificació i qualificació dels assoliments a partir de treballs i proves escrites. Totes les activitats que realitzen els i les estudiants per poder superar l'assignatura esdevenen activitats d'avaluació.

En totes les activitats es treballarà el compromís ètic i els principis deontològics relacionats amb la funció orientadora.

Es destinaran 15 minuts per tal que els i les estudiants puguin respondre l'enquesta d'avaluació de l'actuació docent i d'avaluació de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Presencial en gran grup	45	1,8	
Tipus: Supervisades			
Activitat supervisada	30	1,2	
Tipus: Autònomes			
Activitat Autònoma	75	3	

Avaluació

L'avaluació proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà al llarg de tot el curs acadèmic mitjançant les activitats que es mostren en la graella d'avaluació. Per poder superar l'assignatura s'han d'aprovar cadascuna de les activitats avaluatives amb un 5.

La nota final de l'assignatura serà la mitjana ponderada de les notes dels tres blocs. S'aprovarà l'assignatura amb una puntuació mínima de 5. Es considerarà no presentat quan no es lliurin totes les activitats avaluatives.

Els i les estudiants que durant el curs hagin fet un seguiment adequat de l'assignatura i tot i així els quedi algun aspecte no assolit se'ls donarà la oportunitat de superar la matèria refent l'activitat o activitats no superades. Totes les activitats avaluatives són recuperables. No es podrà recuperar una activitat o treball que no hagi estat prèviament avaluat. Els i les estudiants podran lliurar de nou les activitats durant tot el semestre, essent la data màxima una setmana després d'haver finalitzat l'assignatura, concretament el 05/02/2021.

Les pràctiques, casos i problemes estaran distribuïts al llarg de tota l'assignatura, temporitzades en la data d'inici de la pràctica i la data de lliurament. La devolució i el seguiment de les activitats que formen part de la qualificació es realitzarà 15 dies després del seu lliurament. L'estudiant que vulgui revisar la nota haurà de fer-ho en els 15 dies posteriors a la seva publicació en l'horari de tutories que el professorat té establert per aquesta assignatura i que es consigna en el programa de lamateixa.

Les dates de lliurament i/o avaluació seran:

- Treball: 18/01/2022. Recuperació: 01/02/2022.
- Exposició del treball: 25/01/2022. No hi ha recuperació.
- Activitats pràctiques: activitat 1 14/12/2021, activitat 2 23/11/2021, activitat 3 14/12/2021 i activitat 4 25/01/2022 . Recuperació: lliuraments durant tot el curs, data màxima: 01/02/2022.
- Prova final de síntesi: 28/01/2022. Recuperació: 01/02/2022.

Quatre de les sis activitats avaluatives són individuals, per tal de poder discriminar el grau d'aprenentatge individual que han fet cadascun dels i les estudiants.

La còpia o plagi de material, tant en el cas de treballs, pràctiques o exàmens implica una qualificació final de 0 de l'assignatura, perdent la possibilitat de recuperar-la, tant si és un treball individual com en grup (en aquest cas, tots els membres del grup tindran un 0). Es considerarà que un treball, activitat o examen està "copiat" quan reproduceix tot o una part significativa del treball d'un/a altre/a company/a. Es considerarà que un treball o activitat està "plagiat" quan es presenta com a propi una part d'un text d'un autor sense citar les fonts, independentment que les fonts originàries siguin en paper o en format digital. (més informació sobre plagi a http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html).

L'assistència a les classes presencials de l'assignatura és obligatòria: l'estudiant ha d'assistir a un mínim d'un 80% de classes, en cas contrari es considerarà no presentat.

Tot i que hi hagi activitats a realitzar en petits grups les qualificacions seran individuals, demanera que no necessàriament tots els membres del grup han de ser avaluats amb la mateixa qualificació.

Els resultats de l'avaluació seran comentats a nivell grupal i/o individual.

Per aprovar aquesta assignatura, cal mostrar una actitud compatible amb la professió educativa. Per tant es valorarà que l'estudiant mostri una bona competència comunicativa general, tant oralment com per escrit, i un bon domini de la llengua o les llengües vehiculars que consten a la guia docent. Tanmateix haurà de mostrar actituds d'escolta activa, participació, empatia i respecte al llarg del curs.

En totes les activitats (individuals i en grup) es tindrà en compte, doncs, la correcció lingüística, la redacció i els aspectes formals de presentació. L'alumnat ha de ser capaç d'expressar-se amb fluïdesa i correcció i ha de mostrar un alt grau de comprensió dels textos acadèmics. Una activitat pot ser retornada (no avaluada) o suspesa si el professor considera que no compleix aquests requisits.

Per aquest motiu, abans de lliurar una evidència d'aprenentatge, cal comprovar que s'ha escrit correctament les fonts, notes, citacions textuais i referències bibliogràfiques seguint la normativa APA. i d'acord a la documentació que es resumeix en fonts de la UAB:

https://ddd.uab.cat/pub/recdoc/2016/145881/citrefapa_a2016.pdf

http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_03.html

També es valorarà l'actitud mostrada per l'estudiantat, pel que es tindran en compte competències transversals com: escolta activa, respecte, participació, cooperació, empatia, amabilitat, puntualitat, no jutjar, argumentar, ús del mòbil i del ordinador adequat.

Es pot consultar el document "Criteris i pautes generals d'avaluació de la Facultat de Ciències de l'Educació" aprovat per la COA a 28 de maig de 2015 (<http://www.uab.cat/web/informacio-academica/avaluacio/normativa-1292571269103.html>), i també la Normativa d'Avaluació de la Universitat Autònoma de Barcelona (<http://www.uab.cat/web/informacio-academica/avaluacio/normativa-1292571269103.html>).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	d'aprenentatge
BLOC 1. TEORIA. Prova Final de Síntesi. Control del temari de les unitats a partir d'una activitat avaluativa de reflexió amb argumentacions dels aprenentatges assolits. Es realitzarà un cop finalitzada l'assignatura. És una activitat individual.	25 %	0	0	1, 2, 5, 7, 9
BLOC 2. PRÀCTIQUES. Recull de treballs individuals de caràcter pràctic que mostrin un aprofitament de les tasques realitzades. Es revisaran al llarg del curs. El 75% de les activitats són individuals.	45 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
BLOC 3. TREBALL. Treball grupal que s'elabora al llarg del curs on els estudiants hauran d'elaborar criteris d'avaluació a partir dels continguts treballats i fer propostes educatives de millora d'un programa o acció d'orientació real.	30%	0	0	1, 3, 5, 7, 10

Bibliografia

Acuña Franco, S. (2007): *Orientación profesional, académica y personal no sexista*. Recuperat de <https://bit.ly/3ixqiqZ>

Álvarez, M. & Bisquerra, R. (2010). *Manual de Orientación y Tutoría*. Madrid: Wolters Kluwer

Álvarez Hernández, J., Aguilar Parra, J.M., Fernández Campoy, J.M. & Sicilia Molina, M. (2014). El prestigio profesional y social: Determinante de la decisión vocacional. *REOP*, 25(2), 40 -55. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.25.num.2.2014.13519>

Amber, D. & Domingo, J. (2017). Desempleo y precariedad laboral en mayores de 45 años desde la voz de los expertos: una luz al final del túnel. *Sociología, Problemas e Prácticas*, 84. doi: 10.7458/SPP2017847397

Arnau-Sabatés, L; Marzo, M.T.; Jariot, M. & Sala-Roca, J. (2014). Learning basic employability competence: a challenge for the active labour insertion of adolescents in residential care in their transition to adulthood. *European Journal of Social Work*, 17(2), 252-265. doi: <https://doi.org/10.1080/13691457.2013.802227>

Blasco, P.; Pérez Boullosa, A. & Fossati Marzá, R. (2003). *Orientación profesional e inserción laboral. Casos prácticos para el desarrollo profesional*. Valencia: Nau Llibres.

Brown, S.D., & Lent, R.W. (Eds.) (2013). *Career Development and Counseling. Putting Theory and Research to Work*. Hoboken. NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Buendía Eisman, L., Expósito López, J. & Sánchez Martín, M. (2012). La formación profesional para el empleo. *Propuestas para el desarrollo local*, 23 (1), 66-84. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.23.num.1.2012.11395>

Carcar Benito, J. E. (2015). Las lanzaderas de empleo y emprendimiento, instrumentos innovadores contra el desempleo: aspectos jurídicos y de política laboral. *Lan Harremanak*, 32(1), 303-322

Castel, R. (2004). *Las trampas de la exclusión social: trabajo y utilidad social*. Buenos Aires: Topia Editorial.

Chisvert Tarazona, M.J. (2014). Revisión del desarrollo de la orientación sociolaboral como política activa de empleo. *REOP*, 25(1), 8 - 24. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.25.num.1.2014.12010>

Climent-Rodríguez, J.A. & Navarro-Abal, Y. (2016). Nuevos retos en orientación laboral: de itinerarios personales de inserción a la construcción de marcas profesionales. *Reop*, 27(2),

126 - 133. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.27.num.2.2016.17148>

Donoso, T & Figuera, P. (2007). Niveles de diagnóstico en los procesos de inserción y orientación profesional. *Revista electrónica de Investigación Psicoeducativa*, 11 (5), 103-124.

Echeverría, B. (coord.), Isus, S., Martínez Clares, M. P. & Sarasola, L. (2010) *Orientación Profesional*. Barcelona: UOC.

Fernando, E., Alós, R., Jodar, P. & Miguélez, F. (2014). La inserción laboral de ex reclusos. Una aproximación cualitativa. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (REIS)*, 145 (24), 181-204. Recuperat de <https://www.jstor.org/stable/23646446?seq=1>

Figuera Gazo, P. (Coord.) (2013). *Orientación profesional y transiciones en el mundo global. Innovaciones en orientación sistémica y en gestión personal de la carrera*. Barcelona: Laertes.

Filella Guiu, G. (2000). Evaluación del programa de orientación para la inserción laboral en los centros penitenciarios. *Revista de Investigación Educativa*, 18(1), 83-96. Recuperat de <https://bit.ly/3gAPbAk>

García Hernández, J.L., Cortés Pascual, A. (2020). ¿Qué propone la orientación profesional ante las políticas de empleo de la España postcrisis? Un análisis cualitativo. *Revista de Investigación Educativa*, 38(1), 89-108. doi: <http://dx.doi.org/10.6018/rie.324771>

Goñzález Hernández, H., Laborda Molla, C. & Jariot Garcia, M. (2021). Employability skills and quality of life among employees with mild and moderate intellectual disability who attend occupation centres in catalonia (Spain). Siglo Cero: Revista Española sobre Discapacidad Intelectual, 52, 45-57. <https://doi.org/10.14201/scero20215214557>.

Instituto de la Mujer (2005). *Guía de sensibilización y formación en igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Recuperat de <https://bit.ly/2BC39TK>

Jariot Garcia, M., Rodríguez Parrón, M., Sala Roca, J. & Villalba Biarnés, A. (2008). El proceso de desinternamiento de jóvenes ex tutelados para favorecer una inserción sociolaboral positiva. Análisis de la situación actual en los centros residenciales de acción educativa de Cataluña. *Bordón*, 60, 49-65. Recuperat de <https://bit.ly/3gAczOh>

Jariot Garcia, M., Sala Roca, J. & Arnau Sabatés, L. (2015). Jóvenes tutelados y transición a la vida independiente: Indicadores de éxito. *REOP*, 26 (2), 90 - 103. Recuperat de <https://bit.ly/2Z5ikNQ>

Jariot Garcia, M., Laborda Molla, C. & González Hernández, H. (2020). El perfil competencial laboral de personas con discapacidad intelectual en centros ocupacionales. *RIE*, 38(2), 475-493. <http://dx.doi.org/10.6018/rie.312241>.

Jariot Garcia, M., Sala Roca, J., Arnau Sabatés, L. & Marzo Arpon, T. (2021). Análisis del modelo teórico del test situacional de desarrollo de competencias básicas de empleabilidad: la perspectiva de los trabajadores. *Revista de Pedagogía Social*, 37, 23-38. https://doi.org/10.7179/PSRI_2021.37.01.

Laborda Molla, C., Jariot Garcia, M. & González Hernández, H. (2021). Calidad de vida y competencias de empleabilidad en personas trabajadoras en centros especiales de empleo. *Educación XXI*, 24(1), 117-139. <https://doi.org.10.5944/educXXI.26570>

Manzanares, A., Sanz, C. (directores) (2018). *Orientación Profesional. Fundamentos y estrategias*. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. doi: <http://dx.doi.org/10.18239/atenea.07.2018> Edició digital

Martin, E. & Solé, I. (Coords.) (2011). *Orientación Educativa. Modelos y estrategias de intervención*. Barcelona: Graó

Martínez Clares, P.; González Lorente, C. & Rebollo Quintela, N. (2019). Competencias para la empleabilidad: un modelo de ecuaciones estructurales en la Facultad de Educación. *Revista de Investigación Educativa*, 37(1), 57-73. doi: <http://dx.doi.org/10.6018/rie.37.1.343891>

Martínez Juárez, M.; González Morga, N. & Pérez Cusó, J. (2018). Aproximación al perfil formativo del orientador profesional en la blogosfera. *Revista de Investigación Educativa*, 36(1), 39-56. doi: <http://dx.doi.org/10.6018/rie.36.1.306401>

Martínez - Rodríguez, F.M. (2009). El proceso de inserción laboral: Implicaciones educativas para la mejora de la empleabilidad *Revista Complutense de Educación*, 20(2), 455-471. Recuperat de <https://bit.ly/2VYYAKH>

Montané Capdevila, J., Jariot Garcia, M. & Rodríguez Parrón, M.(2007). *Actitudes, cambio de actitudes y conducción segura. Un enfoque crítico aplicado a la reducción de accidentes de tráfico*. Barcelona: Laertes.

Muñoz Cantero, Jesús Miguel; Rebollo Quintela, Nuria (2016). Evaluación del impacto de políticas orientadas a la inserción sociolaboral mediante matching. *Revista de Investigación Educativa*, 34(1), 87-102. doi: <http://dx.doi.org/10.6018/rie.34.1.206871>

Palomares-Montero, D., Chisvert-Tarazona, M.J. & Suárez-Ortega, M. (2019). Formación y orientación para el emprendimiento. Lo que dicen la bibliometría y los emprendedores novel·les. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 30(1),131 - 149. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.30.num.1.2019.25198>

Planas, J.A. (coord.), Cobos, A. & Gutiérrez-Crespo, E. (2012). *La orientación profesional y la búsqueda de empleo. Experiencias innovadoras y técnicas de intervención que facilitan la inserción laboral*. Barcelona: Graó.

Rodríguez Moreno, M.L (2007).Orientación profesional y formación basada en el trabajo: conceptos básicos y sugerencias para la intervención. *Revista Educación XX1*, 9, 15-33. Recuperat de <https://bit.ly/2DiSXjm>

Rodríguez Moreno, M.L (2007).La competencia laboral y la formación de las personas en el marco de la "long life learning". *Aula de Innovación Educativa*, 161, 67-76. Recuperat de <https://bit.ly/2DiWq1n>

Rodríguez, M. C., Torio, S. & Fernández, C. (2006). El impacto del género en las elecciones académicas de los estudiantes asturianos que finalizan la eso. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 17 (2), 239-260. doi: <https://doi.org/10.5944/reop.vol.17.num.2.2006.11351>

Rodríguez Bravo, A.E., De Juanas Oliva, A. & González Olivares, A.L. (2016). Atribuciones de los jóvenes en situación de vulnerabilidad social sobre los beneficios del estudio y la inserción laboral. *Revista Española de Pedagogía*, 74(263), 109-126. Recuperat de <https://bit.ly/2CeBmIE>

Romero, V. (2013). *Inserción Sociolaboral*. Barcelona: Altamar

Sala Roca, J., Jariot Garcia, M., Villalba Biarnés, A. & Rodríguez Parrón, M. (2009). Analysis of factors involved in the social inclusion process of young people fostered in residential care institutions. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1251-1257. doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.05.010>

- Sala Roca, J., Villalba Biarnés, A., Jariot Garcia, M. & Rodríguez Parrón, M. (2009). Characteristics and Sociolabour Insertion of Young People after Residential Care. *International Journal of Child & Family Welfare*, 2009/1, 22-34. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chilyouth.2009.05.010>
- Sala Roca, J., Jariot Garcia, M., Arnau Sabatés, L. & Doval, E. (2021). Test situacional desarrollo de las competencias básicas de empleabilidad: validación de un instrumento psicoeducativo para la intervención socioeducativa. *Revista de Pedagogía Social*, 37, 39-53. http://doi.org.10.7179/PSRI_2021.37.02
- Salvà Mut, F. (2008). Inserción sociolaboral y colectivos en exclusión y riesgo de exclusión. Formación XXI. *Revista de formación y empleo*. Recuperat de: <https://bit.ly/2ZI9pRP>
- Sánchez García, M. F. (Coord.) (2013). *Orientación profesional y personal*. Madrid: UNED.
- Sánchez García, M. F. (Coord.) & Álvarez González, M. (2012). *Bases teórico-prácticas de la orientación profesional*. Madrid: UNED.
- Sánchez Almagro, M.L. (coord), Prieto Clemente, A., Alonso García, P. & Pérez Amores, J. (2011). Guía práctica del asesor y orientador profesional. Madrid: Síntesis
- Santana Vega, L. (2014). *Orientación Profesional*. Madrid. Síntesis.
- Savickas, M.L. (2005). The theory and practice of career construction. Dins, S.D. Brown, & R. W. Lent (Eds.), *Career Development and Counseling. Putting Theory and Research to Work* (pp. 42-71). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Serreri, P., Cimmuto, A. & Rodríguez Moreno, M.L. (2010). *Desarrollo de competencias: Teoría y práctica. Balance, proyecto profesional y aprendizaje basado en el trabajo*. Barcelona: Laertes
- Sobrado, L. & Cortés, A. (2009). *Orientación profesional: nuevos escenarios y perspectivas*. Barcelona: Biblioteca Nueva.
- Sánchez García, M.F. (coordinadora) (2017). Orientación para el desarrollo profesional. Madrid: UNED.
- Sánchez García, M.F. (coordinadora) (2017). Orientación profesional y personal. Madrid: UNED.
- Teré Iriarte, F. (2019). Manual práctico de orientación profesional centrada en el empleo y la persona. Pamplona: Ediciones Eunat
- Vázquez Fernández, J. & Barrera Algarín, E. (2015). Inserción sociolaboral de jóvenes en riesgo de exclusión y con fracaso escolar. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas*, 32, 229-254. Recuperat de <https://bit.ly/3gCuXpw>
- Vega, A. (Coord.) (2007). *Mujer y educación. Una perspectiva de género*. Málaga: Aljibe.
- Verd, J. M. & López-Andreu, M. (2016). Crisis del empleo y polarización de las trayectorias laborales. El caso de los adultos jóvenes en Cataluña. *Papers*, 101, 1, 5-30. doi: <http://dx.doi.org/10.5565/rev/papers.2167>
- Zugasti Mutilva, N. (2016). Transiciones laborales en Navarra. Una valoración de la capacidad de integración del empleo. *Cuadernos de Trabajo Social*, 23, 47-70. doi: <http://dx.doi.org/10.14198/ALTERN2016.23.03>

Cap